

ਮਾਨਯੋਗ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਮੰਤਰੀ ਸ. ਤੋਤਾ ਸਿੰਘ , ਪੰਜਾਬ ਸਟੇਟ ਫਾਰਮਰਜ਼ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਡਾ. ਜੀ ਐਸ ਕਾਲਕਟ ਅਤੇ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਡਾ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਕੋਲੋਂ ਸ. ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਹਾਸਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ।
ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਪਸਾਰ ਸਿੱਖਿਆ ਡਾ. ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ ।

ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਬੀਜਾਂ ਦੇ ਉਤਪਾਦਕ ਸ. ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਸ. ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਭੱਦਲਵੰਡ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸੰਗਰੂਰ, 46 ਸਾਲ ਦੇ ਉਹ ਕਿਸਾਨ ਹਨ ਜੋ ਕਿ 32 ਏਕੜ ਦੇ ਰਕਬੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਖੁਦ ਖੇਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਦਸਵੀਂ ਜਮਾਤ ਪਾਸ ਇਹ ਕਿਸਾਨ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਲਗਭਗ 30 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ 19 ਏਕੜ ਪ੍ਰਸਤੈਨੀ ਜ਼ਮੀਨ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਬਾਕੀ ਕਿਸਾਨ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕਣਕ ਅਤੇ ਝੋਨਾ ਹੀ ਲਾਉਂਦੇ ਸਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕੁਝ ਨਵਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਂਘ ਹਮੇਸ਼ਾ ਬਣੀ ਰਹੀ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਕੁਝ ਕਰ ਸਕੇ। ਆਪਣੀ ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿੱਚ ਨਵੀਨਤਮ ਤਕਨੀਕਾਂ ਅਪਨਾਉਣ ਸਦਕਾ ਹੀ ਉਹ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ 4 ਏਕੜ ਦਾ ਹੋਰ ਵਾਧਾ ਕਰ ਸਕੇ। ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਕਲੱਬ, ਕ੍ਰਿਸ਼ੀ ਵਿਗਿਆਨ ਕੇਂਦਰ ਖੇੜੀ (ਸੰਗਰੂਰ), ਪੰਜਾਬ ਨੌਜਵਾਨ ਕਿਸਾਨ ਸੰਸਥਾ ਸੰਗਰੂਰ, ਰਾਜ ਪੱਧਰੀ ਗੰਨਾ ਖੋਜ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਕਮੇਟੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨਾਮਵਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਗਿਆਨ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ ਉਹ ਖੇਤੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਤਰੀਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ। ਉਹ ਸੰਨ 1990 ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਹਰ ਕਿਸਾਨ ਮੇਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੰਨ 1994 ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ 4 ਏਕੜ ਵਿੱਚ ਗੰਨੇ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਉਹ 12 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਗੰਨੇ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਗੰਨੇ ਦੀ ਫ਼ਸਲ ਨਾਲ ਸਰ੍ਹੋਂ ਵੀ ਬੀਜ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ 10 ਕੁਇੰਟਲ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਝਾੜ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਸਰ੍ਹੋਂ ਦੀ ਹੀਓਲਾ ਪੈਕ 401 ਬੀਜਦੇ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਕਨੌਲਾ ਜੀ ਐਸ ਸੀ 7 ਬੀਜਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਗੰਨੇ ਨੂੰ ਕਤਾਰ ਤੋਂ ਕਤਾਰ 33 ਇੰਚ ਵਿੱਚ ਤੇ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 550-575 ਕੁਇੰਟਲ ਝਾੜ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਤਕਨੀਕ ਵਰਤਣ ਲਈ ਵੀ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੰਨੇ ਦੀ ਫ਼ਸਲ ਲੈਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬੀਜ ਉਤਪਾਦਨ ਵੀ ਸੰਨ 2004 ਵਿੱਚ 4 ਏਕੜਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਉਹ ਬੀਜ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ

600-625 ਕੁਇੰਟਲ ਝਾੜ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਸਦੇ ਸਦਕਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੱਖਾਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਰਕਬੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਮਾਈ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸੰਨ 2013 ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਬਾਸਮਤੀ ਦਾ ਬੀਜ ਉਤਪਾਦਨ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੂਜਾ ਪੰਜਾਬ ਬਾਸਮਤੀ 1509 ਸੱਤਰ ਕੁਇੰਟਲ, ਪੰਜਾਬ ਬਾਸਮਤੀ 3 ਕਿਸਮ 40 ਕੁਇੰਟਲ ਅਤੇ ਪੂਜਾ ਬਾਸਮਤੀ 1121 ਕਿਸਮ 60 ਕੁਇੰਟਲ ਵੇਚੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਸਮਤੀ ਦੇ ਬੀਜ ਉਤਪਾਦਨ ਤੋਂ ਆਮਦਨ ਲਗਭਗ 12 ਲੱਖ ਹੋਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਝੋਨੇ ਦਾ ਬੀਜ ਵੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਨ 2012 ਵਿੱਚ ਕਣਕ ਐਚ ਡੀ 2967 ਦਾ ਸਰਟੀਫਾਈਡ ਬੀਜ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਉਹ ਕਣਕ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਬੀਜ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਚੌਖੀ ਆਮਦਨ ਕਮਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੀਜ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿੱਚ ਕਈ ਮੱਲਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਤੇਗ ਸੀਡ ਫਾਰਮ ਭੱਦਲਵੰਡ ਵਜੋਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਣਕ ਅਤੇ ਝੋਨੇ ਦੇ ਫ਼ਸਲੀ ਚੱਕਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਖੇਤੀ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਉਹ ਆਪਣੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੇਲੇ ਅਤੇ ਸੋਇਆਬੀਨ ਦੀ ਵੀ ਕਾਸ਼ਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸੰਨ 2012 ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਏਕੜ ਰਕਬੇ ਵਿੱਚ ਕੇਲੇ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀ। ਜਿਸ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ 150 ਕੁਇੰਟਲ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਹੋਈ। ਉਸ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਕੇਲੇ ਦੇ ਝਾੜ ਅਤੇ ਆਮਦਨ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ। ਸੰਨ 2013 ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੱਕੀ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਇੱਕ ਏਕੜ ਰਕਬੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਪਰੰਤੂ ਬਾਰਸ਼ਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਝਾੜ ਆਸ ਮੁਤਾਬਕ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕ੍ਰਿਸੀ ਵਿਗਿਆਨ ਕੇਂਦਰ ਖੇੜੀ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਸੋਇਆਬੀਨ ਇਕ ਏਕੜ ਵਿੱਚ ਲਾਇਆ ਜਿਸ ਤੋਂ 6.72 ਕੁਇੰਟਲ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਝਾੜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਘਰੇਲੂ ਖੁਰਾਕੀ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਘਰੇਲੂ ਬਗੀਚੀ ਵੀ ਲਗਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਝੋਨਾ 15 ਜੂਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਾਸਮਤੀ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ 10 ਜੁਲਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਲੇਜ਼ਰ ਕੁਰਾਹੇ ਨਾਲ ਪੱਧਰੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕੁਦਰਤੀ ਸੋਮਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸੰਜਮ ਨਾਲ ਕਰਨੀ ਸੌਖੀ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਰੋਟੋਸੀਡਰ ਵਰਤ ਕੇ ਕਣਕ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 23 ਏਕੜ ਰਕਬੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨਦੋਜ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਪਾਈਪਾਂ ਵਿਛਾ ਰੱਖੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਮਿੱਟੀ ਪਰਖ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸ. ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਈ ਨਾਮੀਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।